

## Karta przedmiotu

- Dane podstawowe

|  |   |
|--|---|
| Nazwa przedmiotu                               | Podstawy psychologii i historii myśli psychologicznej     |
| Nazwa przedmiotu w języku angielskim           | Basics of psychology and history of psychological thought |
| Kierunek studiów                               | Psychologia   |
| Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie) | Jednolite magisterskie                                    |
| Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)    | Stacjonarne   |
| Dyscyplina                                     | Psychologia   |
| Język wykładowy                                | Język polski  |

|   |                        |
|---|------------------------|
| Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna | Dr Andrzej Januszewski |
|---|------------------------|

| Forma zajęć ( <i>katalog zamknięty ze słownika</i> ) | Liczba godzin | semestr          | Punkty ECTS |
|--|---------------|------------------|-------------|
| wykład   | 30            | Rok I, semestr I | 8           |
| konwersatorium                                       |               |                  |             |
| ćwiczenia  | 30            |                  |             |
| laboratorium   |               |                  |             |
| warsztaty  |               | Rok I, semestr I |             |
| seminarium   |               |                  |             |
| proseminarium  |               |                  |             |
| lektorat   |               |                  |             |
| praktyki   |               |                  |             |
| zajęcia terenowe                                     |               |                  |             |
| pracownia dyplomowa                                  |               |                  |             |
| translatorium  |               |                  |             |
| wizyta studyjna                                      |               |                  |             |

|                   |   |
|-------------------|---|
| Wymagania wstępne | <p><b>Wykład:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Spełnione kryteria określone w zasadach rekrutacji.</li> <li>• Motywacja proaktywna do odbycia studiów w dziedzinie nauk społecznych.</li> <li>• Zdolność do uczenia się i zapamiętywania teorii oraz pojęć psychologicznych.</li> </ul> <p><b>ćwiczenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Spełnione kryteria określone w zasadach rekrutacji.</li> <li>• Motywacja proaktywna do odbycia studiów w dziedzinie nauk społecznych.</li> <li>• Zdolność do uczenia się i zapamiętywania teorii oraz pojęć psychologicznych.</li> <li>• Umiejętność publicznego zaprezentowania treści wiedzy psychologicznej.</li> <li>• Gotowość do uczestniczenia w dyskusji oraz dyskursie naukowym w zakresie tematów podejmowanych przez przedmiot.</li> </ul> |
|-------------------|---|

- **Cele kształcenia dla przedmiotu**

**Cel wykładu:**

- Przedstawienie psychologii jako autonomicznej nauki wyodrębnionej z filozofii, jednak w sposób trwały powiązanej z naukami z dziedzin społecznej i humanistycznej.
- Ukazanie drogi kształtowania się myśli psychologicznej od starożytności do współczesności.
- Zapoznanie z podstawowym aparatem pojęć psychologicznych oraz tezami głównych koncepcji psychologicznych człowieka, także prawami i prawidłowościami wypracowanymi przez psychologię.
- 

**Cel ćwiczeń:**

- Umożliwienie studentom zgromadzenia i poszerzenia wiedzy na temat podstaw psychologii, jej filozoficznych źródeł, podstawowych kierunków w psychologii jako samodzielnej nauki, głównych koncepcji psychologicznych człowieka.
- Wprowadzenie w problematykę podstawowych zagadnień psychologicznych.
- Zapoznanie z ogólnymi prawidłowościami funkcjonowania człowieka jako osoby, która żyje i odnosi się do otaczającego świata.
- Kształcenie umiejętności posługiwania się językiem psychologicznym.
- W oparciu o publiczny dyskurs - kształcenie rozumienia psychologicznego z wykorzystaniem podstawowych koncepcji, teorii, pojęć i terminów używanych przez współczesną psychologię z obszarów: nauka, diagnostyka, psychoterapia.
- Kształcenie twórczego i krytycznego ustosunkowania się do treści teorii oraz wyników badań psychologicznych wykorzystujących różne metody diagnostyki oraz statystycznego opracowania wyników badań.

- **Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych**

**Wykład:**

| Symbol              | Opis efektu przedmiotowego  | Odniesienie do efektu kierunkowego |
|---------------------|---|------------------------------------|
| <b>WIEDZA</b>       |   |                                    |
| K_W01               | ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę na temat przedmiotu, metodologii i celów psychologii oraz jej subdyscyplin;  | P7S_WG1                            |
| K_W02               | zna i rozumie terminologię używaną na gruncie psychologii i jej subdyscyplin; posiada pogłębioną wiedzę o historii psychologii oraz jej współczesnych głównych nurtach i koncepcjach;   | P7S_WG1                            |
| K_W03               | zna najważniejsze filozoficzne i psychologiczne koncepcje człowieka; posiada rozszerzoną wiedzę na temat personalistycznej koncepcji człowieka oraz znaczenia chrześcijaństwa dla rozwoju kultury i społeczeństwa;  | P7S_WG1                            |
| K_W05               | posiada wiedzę o powiązaniach psychologii z innymi dyscyplinami naukowymi (filozofią, medycyną, socjologią, pedagogiką i in.); zna podstawowe zagadnienia z zakresu dyscyplin bazowych dla psychologii: biologicznych podstaw zachowania, logiki, filozofii, technologii informacyjnej; | P7S_WG2                            |
| <b>UMIEJĘTNOŚCI</b> |   |                                    |

|                              |  |                    |
|------------------------------|--|--------------------|
| K_U01                        | potrafi wykorzystać wiedzę teoretyczną z zakresu psychologii oraz powiązanych z nią dyscyplin do analizowania i interpretowania ludzkich zachowań;<br>potrafi wskazać i opisać uwarunkowania (osobowe, społeczne oraz kulturowe) różnych zachowań człowieka oraz funkcjonowania określonych grup społecznych i organizacji posługując się wybranymi podejściami teoretycznymi; | P7S_UW1            |
| K_U06                        | potrafi inspirować i organizować uczenie się innych osób;  | P7S_UU1            |
| <b>KOMPETENCJE SPOŁECZNE</b> |  |                    |
| K_K02                        | uczenia się przez całe życie oraz rozwoju własnych kompetencji związanych z pracą psychologa w różnych obszarach;  | P7S_KK1            |
| K_K03                        | rozumienia znaczenia sfery psychicznej człowieka dla jakości jego funkcjonowania we wszystkich obszarach życia; posiada przekonanie o potrzebie wspierania jednostek i grup w aspekcie ich kompetencji psychospołecznych, odpowiedzialnego popularyzowania wiedzy z zakresu psychologii;   | P7S_KO1<br>P7S_KO2 |

### ćwiczenia:

| Symbol                       | Opis efektu przedmiotowego  | Odniesienie do efektu kierunkowego |
|------------------------------|---|------------------------------------|
| <b>WIEDZA</b>                |   |                                    |
| K_W01                        | ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę na temat przedmiotu, metodologii i celów psychologii oraz jej subdyscyplin;  | P7S_WG1                            |
| K_W02                        | zna i rozumie terminologię używaną na gruncie psychologii i jej subdyscyplin; posiada pogłębioną wiedzę o historii psychologii oraz jej współczesnych głównych nurtach i koncepcjach;   | P7S_WG1                            |
| K_W03                        | zna najważniejsze filozoficzne i psychologiczne koncepcje człowieka; posiada rozszerzoną wiedzę na temat personalistycznej koncepcji człowieka oraz znaczenia chrześcijaństwa dla rozwoju kultury i społeczeństwa;  | P7S_WG1                            |
| K_W05                        | posiada wiedzę o powiązaniach psychologii z innymi dyscyplinami naukowymi (filozofią, medycyną, socjologią, pedagogiką i in.); zna podstawowe zagadnienia z zakresu dyscyplin bazowych dla psychologii: biologicznych podstaw zachowania, logiki, filozofii, technologii informacyjnej; | P7S_WG2                            |
| <b>UMIEJĘTNOŚCI</b>          |   |                                    |
| K_U04                        | potrafi współpracować w grupie, podejmując aktywne role w zespole (w tym rolę lidera),  | P7S_UO1<br>P7S_UO2                 |
| K_U05                        | potrafi podejmować działania wspierające własny rozwój osobowy i zawodowy oraz aktywności na rzecz uczenia się przez całe życie   | P7S_UU1                            |
| K_U06                        | potrafi inspirować i organizować uczenie się innych osób;   | P7S_UU1                            |
| <b>KOMPETENCJE SPOŁECZNE</b> |   |                                    |
| K_K02                        | uczenia się przez całe życie oraz rozwoju własnych kompetencji związanych z pracą psychologa w różnych obszarach  | P7S_KK1                            |
| K_K03                        | rozumienia znaczenia sfery psychicznej człowieka dla jakości jego funkcjonowania we wszystkich obszarach życia; posiada przekonanie o potrzebie wspierania jednostek i grup w aspekcie ich kompetencji psychospołecznych, odpowiedzialnego popularyzowania wiedzy z zakresu psychologii | P7S_KO1<br>P7S_KO2                 |
| K_K08                        | stosowania zasad etycznych i uczciwości intelektualnej w działaniach naukowych oraz praktyce zawodowej psychologa.  | P7S_KR1                            |

- **Opis przedmiotu/ treści programowe**

### **Treści programowe wykładu:**

- Obszary poznania psychologicznego; stany zewnętrzne i wewnętrzne, cechy indywidualne i wspólne.
- Typy poznania psychologicznego (pełne, aspektowe, obiektywne, subiektywne); Poznanie psychologiczne w aspekcie stanu i procesu.
- Założenia systemowe psychologii behawiorystycznej, etapy rozwoju behawioryzmu, przedstawiciele; Rola kar i nagród w systemie behawiorystycznym, ich rodzaje i funkcje w kształtowaniu zachowań; Metody terapii behawioralnej; Poczucie lokalizacji kontroli według J. Rottera.
- Człowiek w ujęciu koncepcji socjobiologicznej; konflikt natura vs. kultura; Altruizm krewniaczy i odwzajemniony rozumiany w perspektywie socjobiologicznej.
- Poznawcza koncepcja człowieka; założenia systemowe, przedstawiciele; Konstrukt osobisty: istota, geneza, funkcje; Istota sterowania zewnętrznego i wewnętrznego; Dysonans poznawczy: pojęcie, geneza i funkcje dysonansu poznawczego; Proces motywacyjny w ujęciu psychologii poznawczej.
- Psychodynamiczna koncepcja człowieka; modelu psychiki wg Z. Freuda; istota konfliktu podstawowego; przedstawiciele i tezy psychoanalizy kulturowej; psychologia głębi, archetypy i symbole.
- Ego dojrzałe vs obciążone mechanizmami obronnymi, przegląd mechanizmów obronnych; geneza i natura kompleksów (np. Edypa, Elektry); narcyzm i neurotyczność.
- Tezy systemowe humanistycznej koncepcji człowieka (nurt personalistyczny, np. C. Rogers, A. Maslow, i nurt egzystencjalny, np. V. Frankl, K. Jaspers); Istota i rola dylematów egzystencjalnych w rozwoju człowieka.
- Uczenie: Istota oraz efekty uczenia się bazujące na warunkowaniu klasycznym i instrumentalnym; procesy generalizacji i różnicowania bodźców; konsekwencje i trudności różnicowania; uczenia się metodą wglądową.
- Czynniki sprzyjające efektywnemu uczeniu się, w tym prawa R. Yerkesa - M. Dodsona; lęk a efektywność uczenia.
- Procesy regulacji psychicznej: emocje i motywacje; podstawowe tezy teorii emocji i motywacji; główne klasyfikacje potrzeb; geneza i następstwa struktury potrzeb. Rola wartości w procesie motywacyjnym.
- Frustracja: pojęcie, przyczyny i konsekwencje frustracji; podstawowe reakcje na frustracje; następstwa frustracji; konflikty motywacyjne w ujęciu J. Dollarda i N. Millera.
- Stres: Psycho-fizjologiczny model stresu według H.Selyego; Poznawczo-transakcyjny paradygmat radzenia sobie ze stresem w ujęciu R. Lazarusa; Gospodarowanie zasobami a stres; teoria zachowania zasobów w ujęciu S. Hobfolla .
- Procesy orientacji psychicznej: pamięć, rodzaje pamięci, cykle pamięciowe; uwaga, rodzaje uwagi; myślenie, struktura i fazy myślenia, reguły sterujące myśleniem; proces twórczy.
- Norma psychologiczna w aspekcie jakościowym i ilościowym; Zaburzenia psychiczne, kryteria klasyfikacji zaburzeń; objawy wybranych zaburzeń.

### **Treści programowe ćwiczeń:**

- Filozoficzne źródła psychologii współczesnej. Starożytność (Parmenides, Demokryt, Sokrates, Platon, Arystoteles); Nowożytność i źródła poznania (sceptycyzm, irracjonalizm, racjonalizm, aprioryzm, empiryzm; Kartezjusz, J.Locke, D.Hume); Umysł a starożytne i współczesne podstawy psychofizyki (dualizm, okazjonalizm, monizm, funkcjonalizm, eliminatywizm).
- Granice poznania naukowego (wpływ I.Kanta; realizm i idealizm epistemologiczny, indukcjonizm, redukcjonizm); Prawda i jej implikacje psychologiczne (F.Bacon

- **Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się**

**Wykład:**

| Symbol efektu                    | Metody dydaktyczne<br>(lista wyboru)  | Metody weryfikacji<br>(lista wyboru)   | Sposoby dokumentacji<br>(lista wyboru)   |
|----------------------------------|---|--|--|
| <b>WIEDZA</b>                    |   |  |  |
| K_W01<br>K_W02<br>K_W03<br>K_W05 | Słowny przekaz materiału faktograficznego (definicje, tezy, podziały, modele ideacyjne); treści są uzupełniane emisją materiału multimedialnego typu wizualnego | Egzamin pisemny weryfikujący prezentowany na wykładzie materiału.  | Protokół egzaminacyjny z odpowiedziami udzielonymi na tezy do przedmiotu.  |
| <b>UMIĘTNOŚCI</b>                |   |  |  |
| K_U01                            | Samodzielne wykorzystanie treści przerobionego materiału na użytek prowadzonych analiz problemów psychologicznych.  | Egzamin pisemny weryfikujący prezentowany na wykładzie materiału.  | Protokół egzaminacyjny z odpowiedziami udzielonymi na tezy do przedmiotu rozszerzonymi o treść własnych interpretacji                      |
| K_U03                            | Aktywny udział w wykładach; własny dyskurs  | Egzamin pisemny weryfikujący prezentowany na wykładzie materiału.  | Protokół egzaminacyjny z odpowiedziami udzielonymi na tezy do przedmiotu rozszerzonymi o rzeczową argumentację treści z własnego dyskursu  |
| <b>KOMPETENCJE SPOŁECZNE</b>     |   |  |  |
| K_K02<br>K_K03                   | Aktywny udział w wykładach; własny dyskurs; uzupełnianie wiedzy w oparciu o dostępne źródła/dokumenty naukowe (teoretyczne i empiryczne).                       | Egzamin pisemny weryfikujący prezentowany na wykładzie materiału; test samodzielnego uzupełniania, aktualizowania wiedzy z obszaru przedmiotu. | Protokół egzaminacyjny z odpowiedziami udzielonymi na tezy do przedmiotu rozszerzonymi o rzeczową argumentację treści z własnego dyskursu. |

**Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się**

**Ćwiczenia:**

| Symbol efektu | Metody dydaktyczne<br>(lista wyboru) | Metody weryfikacji<br>(lista wyboru) | Sposoby dokumentacji<br>(lista wyboru) |
|---------------|--------------------------------------|--------------------------------------|--|
| <b>WIEDZA</b> |                                      |                                      |  |

|                                  |  |  |   |
|----------------------------------|--|--|---|
| K_W01<br>K_W02<br>K_W03<br>K_W05 | Słowne przekazywanie określonych przygotowanej treści do zajęć w postaci wypowiedzi ciągłej, usystematyzowanej, w przystępnej formie, zgodnej z zasadami logiki. Praca zespołowa w połączeniu z rozmową sokratyczną. | Kolokwium pisemne i ustne weryfikujące stan opanowania materiału. Bonusy za aktywny udział w zajęciach (za trzykrotne, na różnych zajęciach samodzielne wypowiedzi merytoryczne).  | Protokoły z kolokwiiów pozwalające zweryfikować stan opanowania przerobionego materiału. Bonusy zostają wpisane jako uzupełnienia do listy obecności. |
| <b>UMIEJĘTNOŚCI</b>              |  |  |   |
| K_U04<br>K_U05<br>K_U06          | Praca zespołowa/grupowa z rozdziałem i realizacją ról (lider, sprawozdawca, uczestnik).  | Umiejętności potwierdzone w treściach kolokwiiów (pisemnych i ustnego) weryfikujące stan opanowania materiału. Umiejętności potwierdzone bonusami za aktywny udział w zajęciach (za trzykrotne, na różnych zajęciach samodzielne wypowiedzi merytoryczne dodatek 0,5 do oceny końcowej).           | Protokoły z kolokwiiów pozwalające zweryfikować stan opanowania przerobionego materiału. Bonusy zostają wpisane jako uzupełnienia do listy obecności. |
| <b>KOMPETENCJE SPOŁECZNE</b>     |  |  |   |
| K_K02<br>K_K03<br>K_K08          | Aktywny udział w ćwiczeniach; wyrażony własnym dyskursem oraz postawą wskazującą na uzupełnianie wiedzy w oparciu o dostępne źródła/dokumenty naukowe (teoretyczne i empiryczne).                                    | Kompetencje są potwierdzone w treściach kolokwiiów (pisemnych i ustnego) weryfikujące stan opanowania materiału. Kompetencje potwierdzone są także bonusami za aktywny udział w zajęciach (za trzykrotne, na różnych zajęciach samodzielne wypowiedzi merytoryczne dodatek 0,5 do oceny końcowej). | Protokoły z kolokwiiów pozwalające zweryfikować stan opanowania przerobionego materiału. Bonusy zostają wpisane jako uzupełnienia do listy obecności. |

- **Kryteria oceny, wagi...**

#### **Wykład**

**Egzamin pisemny** - obejmujący całość wiedzy oczekiwanej (treść prezentowana na wykładach z odwołaniami do literatury obowiązkowej oraz materiału przerobionego na ćwiczeniach).

Zakres wiedzy oczekiwanej: Student posiada szczegółową wiedzę na temat ewolucji przedmiotu psychologii i wyodrębniania się psychologii jako samodzielnej dziedziny nauki; prezentuje starannie koncepcje filozoficzne i psychologiczne mające wpływ na kształt współczesnej myśli psychologicznej, posiada swobodę w zakresie analizowania, porównywania i syntetyzowania zagadnień w rozwoju myśli psychologicznej; precyzyjnie określa podstawowe pojęcia psychologiczne, prawa i prawidłowości, dotyczące głównych procesów orientacyjnych regulacyjnych; precyzyjnie identyfikuje wiedzę wygenerowaną teoretycznie oraz empirycznie uwzględniając perspektywę koncepcji psychologicznych człowieka.

Ocena bardzo dobra (91-100% wiedzy oczekiwanej)

Ocena dobra (71-90% wiedzy oczekiwanej)

Ocena dostateczna (41-70% wiedzy oczekiwanej)

Ocena niedostateczna (mniej niż 40% wiedzy oczekiwanej)

#### Ćwiczenia:

- Dwa kolokwia pisemne i jedno ustne sprawdzające poziom opanowania przerobionego materiału, traktowanego jako oczekiwanego (na poziomie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych)

Ocena bardzo dobra (91-100% wiedzy oczekiwanej)

Ocena dobra (71-90% wiedzy oczekiwanej)

Ocena dostateczna (41-70% wiedzy oczekiwanej)

Ocena niedostateczna (mniej niż 40% wiedzy oczekiwanej)

- Ocena końcowa z inicjatywy studenta może być optymalizowana (do 20%) za jego aktywny udział w zajęciach: trzykrotne, na różnych zajęciach samodzielne wypowiedzi, nasycone szczegółową treścią przygotowanego materiału, zaprezentowanego w czasie 2-3 minut.

- **Obciążenie pracą studenta**

|   |               |
|---|---------------|
| Forma aktywności studenta                 | Liczba godzin |
| Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem | <b>60</b>     |

|  |            |
|--|------------|
| Liczba godzin indywidualnej pracy studenta | <b>150</b> |
|--|------------|

- **Literatura**

|  |
|--|
| Literatura podstawowa  |
| <p><b>Wykład i ćwiczenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Brzeziński, J., Toeplitz-Winiewska, Z. (2008). Etyczne problemy działalności praktycznej, edukacyjnej i naukowej psychologa. W: J. Strelau, D. Doliński (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 3, ss. 137-74.</li> <li>• Grobler, A., Koczanowicz, L. (2008). Elementy filozofii dla psychologów. W: J. Strelau, D. Doliński (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 1, ss. 29-72.</li> <li>• Hock, Roger R. (red.). (2003). 40 Prac Badawczych, które zmieniły oblicze psychologii. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne (całość).</li> <li>• Łukaszewski, W. (2000). Psychologiczne koncepcje człowieka. W: J. Strelau (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Podstawy psychologii, Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 2, s. 67-92.</li> <li>• Stachowski, R. (2000). Historia psychologii: Od Wundta do czasów najnowszych. W: J. Strelau (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Podstawy psychologii, Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 1, s. 25-66.</li> <li>• Stachowski, R., Dobroczyński, B. (2008). Historia psychologii - od Wundta do czasów najnowszych. W: J. Strelau, D. Doliński (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 2, ss. 73-135.</li> <li>• Strelau, J. (red.) (2000). Psychologia. Podręcznik akademicki. Podstawy psychologii, Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.</li> </ul> |
| Literatura uzupełniająca   |

**Wykład i ćwiczenia:**

- Encyklopedia Katolicka, Tomy I-XIX, (2000-2009). Hasła - wybrane. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Januszewski, A. (1998). Procesualne aspekty normy psychologicznej. W: Z. Uchnast (red.). Norma psychologiczna. Perspektywy spojrzeń. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, ss. 41-58.
- Kosslyn, Stephen, M., Rosenberg, Robin S. (2006). Psychologia. Mózg - Człowiek - Świat. W: Psychologia wczoraj i dziś. Kraków: Wydawnictwo Znak. Rozdział 1, ss. 32-63.
- Oleś, P., Drat-Ruszczak, K. (2008). Osobowość. Osobowości – podejście psychodynamiczne i humanistyczne. W: W: J. Strelau, D. Doliński (red.). Psychologia. Podręcznik akademicki. Tom 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Rozdział 8, s. 651-764.
- Powszechna Encyklopedia Filozofii, Tomy I-X, (2000-2009). A. Maryniarczyk (red.). Hasła wybrane. Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu.
- Reber, A. S. (2000). Słownik psychologii. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Strelau, J. (red.) (2000). Psychologia. Podręcznik akademicki. Psychologia ogólna, Tom 2. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Uchnast, Z. (1989). Systemy i kierunki we współczesnej psychologii. W: A. Januszewski, Z. Uchnast, T. Witkowski (red.). Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w roku akademickim 1987/88. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, ss. 11-22.
- Uchnast, Z. (red.). (1998). Norma psychologiczna. Perspektywy spojrzeń. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Zimbardo, Ph. G., Ruch, Fl. (1988 lub nowsze). Psychologia i życie. Warszawa: PWN.